

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis
Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev
De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo**

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

decidere ab hoc loco non possum quin Innocentij IV. auctoritatem addam ex ejus literis ad Archiepiscopum Narbonensem & Episcopum Hellenensem datis Perusij VIII. Kalendas Augusti anno MCCLII. que extant in eodem archivio Archiepiscopi Narbonensis, & à nobis edita sunt in Additione ad cap. xviii. libri viii. harum Dissertationum: *Ad aures nostras Ecclesie Gallicane querela perferente pervernis quid nonnulli regni Francorum Barones, Ballivi, Propositi, ac eorum & aliorum nobilium ejusdem regni Officiales, eandem Ecclesiam contra libertatem ipsius graviter comprimentes &c.*

enim jus commune antiquissimum , quod antiquos canones & decreta Pontificum complebitur ; aliud jus commune , quod illis canonibus & præterea decretalibus recentioribus Pontificum constat , prout apud nos usu recepto temperata sunt. Hoc ultimo jure Libertatem Ecclesiæ Gallicanae contineri contendimus , non autem primo. In quo longissimè recedimus à Lefchasterij sententia , qui asserit curiis supremis Galliæ concreditam , non solum libertatis ecclesiasticæ presentis tuitionem , sed verae illius , germanæ , & canonicae , quæ apostolico & primitivo jure canonico nititur ; adeo ut magistratibus incumbat decretis suis disciplinam illam antiquam paulatim restituere , cùm per temporum injuriam id fieri non possit aperte constitutis regijs.

C A P V T U I

Synopsis.

I. Libertas Ecclesie Gallicana non solis antiquis canonibus constat, sed iure canonico & canonibus & decretalibus temperato. Influitur refutatio eorum qui Libertatem genuinam in solo usu veterum canonum collocaunt. Ut res manifestatio fiat, agendum breviter de antiquis & recentioribus juris canonici collectionibus. Ecclesia Romana ante Innocentii primi tempora nullis canonibus utebatur praterquam Nicenis, ex Innocentio.

I. Canonum collectio ab Oriente in Occidente manarunt, ideo de his prius agendum. Vetusissima collectio est illa qua canonum apostolicorum nomine inscribuntur. Eos canones apostolicos vocant Constantinus Imperator, Synodus CP, sub Nestorio, Concilium Ephesinum, Theodosius, & Iustinianus.

III. Synodus Nicana & Antiochena, Athanasius, & Basilus eos laudant sub nomine antiquorum canonum.

V. Numerus octoginta quinque canonum olim receptus in Oriente.

V. Indagatur tempus hujus collectionis; que anterior synodo Nicena, sed posterior videtur anno CCCLVIII. Firmilianus Cæsarea Episcopus iis usus non est ad probandam confuetudinem que vigebat in Orienti repudiandi hereticorum baptizati. Conjecturatur, post synodum Iconij ea de re habitam, initium fuisse conflitum edende hujus collectionis, sub nomine Clementis Romani & Apostolorum; ut Stephanus Summo Patriarche opponeretur Petrus Anaboli auctiorum

Summo pontificis opposeretur Petri Apostoli autoritas: Et traditiones scripto complecti, ne revocarentur in dubium. Ea dicta usitum mense Hyperberetao, quo uebatur Oriens.

VII. Quo tempore migraverit in Occidentem bac
collectio. Gelasius eam rejecit ut apocrypham. Post ali-
quot annos Dionysius Exiguus eam Latina interpreta-
tione donavit. Ut locis esset aliquo pacto decreto Gela-
sii. quinquaginta tantum canones vertit. ceteris omis-
si. Dicuntur ejus dictum. videri Pontifices Rom.
constituta aliquo ab iis canibus travisse

Quod ut intelligatur, de antiquis & recentioribus juris canonici collectionibus agendum est, cum disputationis hujus cardo inde maximè pendeat: ita tamen ut non quæcunque dici hac de re possunt, sed quæ omitti non debent & à nobis in hoc genere observata sunt, proferamus. Ecclesia Occidentalis ante Concilium Nicænum nullos canones noverat; sed moribus tantum & jure non scripto regebatur. Deinde solos synodi illius cœcumenicæ canones amplexa est, usque ad tempora Innocentij primi, id est, ad annum quadragesimeti-

mum; ut docent apertissima verba illius Pontificis in epistola ad clerum Constantinopolitanum: *Canonibus porrò obsequendum esse scribimus qui Nicæ sunt decreti; s; quo s; solos conjectari decet Ecclesiæ catholicam, & juxta eos judicare. Si enim alijs à quopiam proferuntur, à Nicenis canonibus dissonantes, & hereticos autores referentes, ijs à catholicis Episcopis rejiciuntur. Hereticorum namque inventa, catholicis canonibus non sunt annexenda.*

Ep. Innoc. apud
Bogom. lib. 8.
Cap. 16.
από τούς τούς πρώτους
την περιφύλαξ-
σην περιέβαλε
πιστῶς μετά
πιστῶς γράψα-
μεν, σύμετεν
Νίκην, οὐδὲν
απορεῖσθαι, εἰς
μετεπόθεν
έγκεκρισθεῖσαν
πεπολική θέλησιν.

In insigne profecto locus, ex quo multa colliguntur quae studiosis antiquitatis ecclesiasticae multum prodesse possint. Sed ut ejus mentem perfecte capiamus, observandum est aliam tunc fuisse rationem Ecclesiae Orientalis, aliam vero Ecclesiae Occidentalis: quia etsi haec solis canonibus Nicenis uteretur, illa plures synodorum canones amplexa fuerat. De quibus necessariò agendum est, quia eorum canonum usus tandem ab Oriente in Occidentem manavit; ne cum ab aliquo hac de re satis accurare discepatur est. Turrianus enim omnnia miscet, nec omnia strinxit.

I I. *Omnium antiquissima est Collectio illa quæ canonum apostolicorum nomine circumfertur: cuius vetustas eadem origine*

I. LIBERTATEM Ecclesiae Gallie
canæ canonum & juris communi-
nis executione contineri diximus. Sed jus
illud commune variè sumi potest. Aliud est

De Concordia Sacerdotij

censeri debet qua Liber Constitutionum apostolicarum sub nomine Clementis Romani editus, cùm eos canones ultimo capite integrorum Liber Constitutionum complectatur; quemadmodum Photius observavit in Bibliotheca: εν δι της Συντάξεως της απόστολος περιέχεται. Sanè ut Clementis Romani fœtum non esse, ita etiam eruditus scriptori, qui tertio saltrem seculo floruerit, vindicandum, omnibus hodie persuasum esse video, cùm in illo commentario antiquæ disciplinæ satis expressa vestigia supersint. Cujus auctoritas quanta fuerit apud veteres Christianos, inde colligitur, quod hæretici corruptore stylo aliquot locis eum violarunt; ut conqueritur Epiphanius, qui eo libro contineri πάντα ταύτα τελεῖται. Ceterum corpus illud canonum apostolicorum octoginta quinque capitulis constans, quæ ab Apostolis per Orientem manaverunt traditiones ad disciplinam ecclesiasticam constituendam complectitur. Ejus Collectionis usus maximè viguit in Orientalibus Ecclesiis. Quod dupli probationem genere demonstrari potest. Primum is testimoniis quæ conceptis verbis apostolicorum canonum meminere. Antiquior mihi videtur esse in eo genere Alexander Episcopus Alexandrinus, qui eos Episcopos objurgat à quibus Clerici suscipiebant quos ipse excommunicaverat, idque ait contrarium esse canoni apostolico, μήτε τὸν Ἀπόστολον ταῦτα τούτο συγχειν, quibus verbis apertissimè canon xvi. apostolicus insinuatur.

Extat epistola Constantini Imperatoris ad Eusebium data, qua illius pietatem laudat, quod ab Antiochenis ad Ecclesiam illam, qua metropolis erat Orientis, ciuium & Cleri suffragii electus, Cæsareæ episcopatum deferere noluerit, ab una in alteram Ecclesiam migrando, sed maluerit apostolicum canone rigidè observare. Is autem est canon apostolicus decimus quartus, quo migrationes istæ prohibentur. In synodo Conitantinopolitana habita sub Nectario in causa Agapij, quarente Arabiano Ancyra Episcopo an liceret duobus Episcopis Episcopum accusatum gradu dejicere, ex sententia Nectarij & Theophilii Alexandrini totiusque synodi decernitur Episcopum dejici non posse præterquam à synodo Episcoporum provinciæ, ut apostolicis canones constituerunt. Quibus verbis canon apostolicus septuagesimus quartus significatur. In Concilio Ephesino refertur Antiochenum Episcopum ordinationes provinciæ Cypri ad se trahere conatum contra leges ecclesiasticas & canones sanctorum Apo-

stolorum, id est, 34. & 35. canones apostolicos, qui vetant Episcopos ne extra provinciam quique suam manus imponant. Imperator quoque Theodosius anno CCCXL. Irenæum quandam post binas nuptias preter apostolicos canones Tyriorum civitatis Episcopum factum, ab ea Ecclesia constitutione sua dejectit. Quibus verbis canonem xvii. apostolicum respicit. Iustinianus Canones apostolicos aut ipsis Apostolis aut saltē doctrinæ ab iis traditæ afferere videtur in Novella sexta.

III. Secundum genus probationis petitur è synodo Nicæna, cuius canone xv. ve- tantur migrations ab una parocchia in aliam, quas tunc factas fuisse preter canonem obseruat synodus. Aliquo ergo canone anteriori veritæ erant translationes; qui porro aliis non est quam xv. canon apostolicus. Sed disertis verbis in v. canone laudatur canon antiquus, quo interdictum est Episcopis ne ab uno excommunicatos alij admittant in communionem: καὶ τὸν κακοντὸν ἀρχοπόδον τοὺς υφὲ ἐπαρχῶν ἀπελανθέτες, υφὲ ἐπαρχῶν μὴ ταρεσθεῖται. quibus verbis aper- te significatur canon apostolicus xii. & xxvi. Non omittendus est canon x. Nicænus, quo canon apostolicus Lxi. insinuatur, & explicatur. Hoc apostolico canone, qui metu supplicij Christum negat, gradu dejicitur, & pellitur ab Ecclesia. Sed de eo qui post lapsum ordinatus fuerit, nihil caveretur. Ad hanc tamen speciem Nicæna synodus dejectionem extendit, his verbis: *Quicunque de lapsis ad ordinem Cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiastice non prejudicat regule. cogniti namque deponantur.* quasi diceret: Subsecuta lapsum ordinatus non effugiet penam canonis ecclesiastici, id est, apostolici Lxi. licet canon iste de eo loquatur qui adscriptus erat in clero ante lapsum, cùm par sit in utraque specie ratio. Synodus Antiochena frequenter etiam alludit ad canones istos apostolicos, ita ut penè transcripterit canones xl. & xli. qui explicantur canonibus Antiochenis xxiv. & xxv. Sed disertissimè canone ix. significatur canon apostolicus xxxi. quo inhibetur ne quid gravioris momenti agant Episcopi provinciales sine sententia ejus qui præest metropoli. quod iisdem ferè verbis statuitur in canone ix. synodi Antiochenæ, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutam. Ejusdem Concilij canone xxi. prohibetur ne quis Episcopus sibi successorem eligat; sed elecione fiat secundum regulam ecclesiasticam; qua significatur canon apostolicus lxxvi.

Theod. i. i. c. 4.

Euf. lib. 3. de vi-
ta Conf. c. 9.
Antiocheni quod-
rum.

Syn. CP. sub Ne-
cetario: κακοντὸν
ἀπελανθέτες
μὴ ταρεσθεῖται.

Conc. Ephel. A.D.
ταρεσθεῖται
εἰς τὰς πόλεις τὰς
τοῦ θεοῦ τοῦτο
εἰς τὰς πόλεις τὰς

& Imperij Lib. III. Cap. II.

131

Athanasius quoque & Basilius non obscurè his canonibus utuntur. Ille quidem, cùm de Georgij Cappadocis Arriani audacia conqueritur, qui jussu Comitis per vim sedem Alexandrinam occupavit, violatos ab eo canones ecclesiasticos palam profiteatur, id est, canonem apostolicum **xxxii.** quo præcipitur, ut si quis seculi potestatis usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur. Basilius Diaconum à gradu dejetum ob crimen, non arcet communione; *quoniam antiquus est canon,* ut qui à gradu exciderunt, hac sola pena castigentur. Vetus ille canon quem laudat, est **xxv.** canon apostolicus.

IV. Ex iis autem quæ diximus, non solum colligitur vetustas & auctoritas canonum apostolicorum, sed etiam eorum numerus. Etenim octoginta quinque canones recensent Græci in Collectionibus suis, juxta definitionem synodi in Trullo. Quo in capite recte illis convenit cum libro Constitutionum apostolicarum, ubi canones illi eadem serie eodemque numero referuntur. Laudatum etiam vidimus canonem **LXXV.** à Synodo Constantinopolitana sub Nectario, & **LXI.** à Synodo Nicana, & **LXXVI.** à Concilio Antiocheno. Quintam Theodoretus in collectione sua eundem numerum octoginta quinque canorum apostolicorum servavit.

V. Difficile est in tam alto veterum scriptorum silentio tempus hujus Collectionis indagare, quam tamen certum est Concilij Nicæni tempora antecessisse. Tentari fortasse posset, nondum cognitam fuisse Orientalibus, quando controversia incidit de baptismo hæreticorum, quæ Cyprianum in Africa & Firmilianum in Cappadocia cum Stephano Summo Pontifice commisit. Aiebant illi tinctorum ab hæreticis Spiritum sanctum (qui ad solam Ecclesiam pertinet) suscipere non potuisse. Stephanus assertebat traditionem veterum non esse innovandam, neque repetendum baptismum ab hæreticis collatum, sed manus in pœnitentiam baptizatis imponendas. Stephanus nitiebatur antiqua consuetudine; cui Cyprianus scripturas opponebat. Sed Firmianus Stephano objiciebat contrariam consuetudinem, quæ vigebat in Oriente: *Quod quidem adversus Stephanum nos Afri dicere potestis,* inquit ille ad Cyprianum, cognita veritate errorem consuetudinis reliquisse. Ceterum nos veritati & consuetudinem jungimus, & consuetudini Romanorum, consuetudinem, sed veritatis, opponimus; ab initio hoc tenentes quod à Christo & Apostolo est traditum. Petri & Pauli locos, quos in super-

riori parte epistolæ laudaverat, intelligit. Nihil opportunius accidere poterat hac disputatione ad citandos in testimonium canones apostolicos, si ea tempestate compacta fuisset Collectio qua hodie utimur. Etenim ad confirmandam consuetudinem illam constantem, quam Firmianus Stephano obtendebat, proferre poterat canonem apostolicum **XLVI.** conceptum in hæc verba, è versione Dionysij Exigu:

Episcopum aut Presbyterum, hereticorum fuscipientem baptisma, damnari precipimus. Canon apof. 46. & 47.

Quæ enim conventio Christi ad Belial, aut quæ pars fideli cum infidelis? Et canonem **XLVII.**

Episcopum aut Presbyter, si cum, qui secundum

veritatem habuerit baptisma, denuo baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem

Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus discernens. Itaque è silentio Firmiani colligere licet, incognitos ea ætate Orientalibus fuisse canones apostolicos. Quid si hæc con-

tentio collectionis hujus occasionem praebuerit? & ut Romanæ Ecclesiae traditio &

auctoritas à Stephano prolata, objecto ve-

luti clypeo repelleretur, huic collectioni,

(quæ antiquæ disciplinæ in Oriente vigen-

ti capitula omnia, immo verò & sacramen-

torum ritum complectitur) constitutionum

apostolicarum & canonum à Clemente Ro-

mano editorum nomen inscriptum fuerit?

Conquerebatur enim Firmianus injuriam fieri Apostolis Petro & Paulo, quod eos

auctores tam aliena traditionis Stephanus

faceret: *Aduic etiam, inquit, infamans Pe-*

trum & Paulum beatos Apostolos, quasi hoc ipse

tradiderint, qui in epistolis suis hereticos ex-

ercati sunt, & ut eos evitemus monuerunt,

Quare ne dignitate apostolicæ sedis, epi-

scopatus sui loco, & Cathedrae Perri, quam

per successionem tenere Stephanus profite-

batur, Christianorum animos à Firmiani

sententia averteret, necessarium visum est

testimonium aliquod, quo Petri auctoritas

Petri successoris opponeretur. Et ne ullus

superfessus dubitandi locus in controversiis

quæ traditionum antiquarum occasione ac-

cidere possent, placuit eas libro constitu-

tionum apostolicarum & Breviario cano-

norum apostolicorum complecti; prout in

Oriente traditionum usus invaluerat. Com-

modum accidit ut frequentes Orientalium

Ecclesiæ Episcopi Iconium convenienter

anno CCCLVIII. ad controversiam illam

de baptismo hæreticorum dirimendam; ubi

eadem sententia constituta est quam apo-

stolici canones XLVI. & XLVII. exhib-

ent. Hæc sunt Firmianii verba, rem ge-

R. ij

non licet, nec manum imponere, ita nec baptizare, nec quicquam sancte nec spiritualiter generere, quando alienus sit a spirituali & deistica sanctitate. Quod totum nos jampridem in Iconio, qui Phrygia locus est, collecti in unum, convenientibus ex Galatia & Cilicia & ceteris proximis regionibus, confirmavimus tenendum contra hereticos firmiter, & vindicandum, cum à quibusdam de ista dubitaretur. Quare in eam conjecturam facile adducor ut existimem decretum Iconiensis Concilij transcriptum in eam collectionem quae tunc consarcinata est, & augusto Clementis Romani nomine ornata in publicum prodiit. Quod egregie confirmatur è canone apostolico xxxviii. qui mensis Hyperberetai meminit; quo significatur Octoherlingua Syromacedonica, cuius erat usus per Orientem. Ut hinc pateat, nec ab Ægyptiis, nec à Græcis Europais, qui mensibus alia nomina indiderant, conscriptam esse collectionem illam, sed à Christianis Orientalibus. Vnde Synodus Antiochena eundem mensem Hyperberetai nomine in simili specie defignavit.

V I. Existimabit fortè aliquis alienum videri ab auctoritate illa quam huic collectioni vindicavimus, si fateamur hæresi esse infectam, in eo capite quod tinctiōnem hæreticorum respicit. Sed velim cogitationem illam deponat, perpendatque hanc sententiam in Oriente retentam fuisse, donec Concilij plenaria auctoritate eliquata fuit, ut cum Augustino loquar. Quia in re adeo pertinaciter Firmiliani decessoris sui opinionem Basilius Cæsarea Episcopus fovit, ut propter bonum pacis cum Asiaticis retinenda, hæretorum baptisma ab Orientalibus admissum scripterit. Quare mirandum non est, si eraea non fuerit à canonibus apostolicis regula quæ summo jure nisi quamplurimis videbatur, & contraria sententia per indulgentiam tantum recipi. Centerū post Nicenam Synodum, quæ Paulicianos damnavit, hōcque præjudicio docuit quorundam hæreticorum repudandum esse baptisma, nihil vetat quin retineri possit canon apostolicus etiam post sotpam contentionem, cum divisione quæstio di rempta fuerit, & in certa specie regula locus esse possit.

VII. Nunc discutiendum restat, quo tempore ab Oriente in Occidentem migraverit hæc collectio canonum apostolicorum. Sancte Gelasius Pontifex in Concilio Romano habito anno quadringentesimo nonagesimo quarto eam inter cetera apocrypha rejicit: *Liber canonum apostolicorum, apocryphus.* Variae sunt classes apocrypho-

rum in Notitia Gelasij, ut observarunt viri eruditii; cùm non tantum figura hæretorum veniant in hunc censum, sed etiam opuscula tractatorum in quibus sunt nœvi quidam. Apocryphus ergo dicetur, juxta mentem Gelasij, liber horum canonum, quod in judiciis non obtineat auctoritatem, & Apostolorum nomen falsò præferat. Attamen post aliquot annos Dionysius Exiguus Latinam interpretationem Græcorum canonum aggressus, quinquaginta canones apostolicos Romanis communicavit, ceteris omisssis. Quod ab eo consultò factum puto, ut aliquam rationem haberet Concilij Romani, cujus interdictio in triginta quinque omisssis locum haberet; præfertim cùm canon L X VI. ingratus Romanis auribus futurus esset, quo damnatur, secundum veterem Orientalium Ecclesiarum consuetudinem, sabbathi jejunium, quod tantopere in Occidente commendabatur.

In principio itaque, inquit Dionysius, canones qui dicuntur Apostolorum de Græco translatis: quibus quia plurimi consensum non prebuere facilem, hoc ipsum vestram noluimus ignorare sanctitatem: quamvis quedam constituta Pontificum ex ipsis canonibus assumpta esse videantur. Ne repudientur à Romanis, quedam decreta Pontificum ab his canonibus hausta videri observat. Nempe respicit ad epistolas Innocentij primi, & Leonis, qui consuetudines Ecclesiæ Romanæ ceteris præscribant. Sed caute loquitur Leo; qui eadem definiens quæ x x v. canone apostolico continentur, ne videretur eam regulam inde sumpsiisse, illam à consuetudine & traditione apostolica manasse scripsit, ut canonem scriptum repelleret: *Alienum est,* inquit, à consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali honore aut Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro criminis aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendum. quod sine dubio ex apostolica traditione descendit. Quo autem loco habitu fuerint canones illi per Occidentem, & præcipue per Gallias, mox dicemus, cùm de Dionysij Exiguæ editione differemus.

C A P V T I I I .

Synopsis.

I. Secunda Collectio post Concilium Constantiopolitanum. Antea Diæceses canonibus à se editis regebantur; ut patet ex Ancyranæ Synodo, Neocecaieni, Antiochena, & Laodicena. Hujus tempus inquiritur.

II. Canones secunda synodi recepti non erant in Occidente temporibus Innocentij & Leonis. Canones

*Vide Seldene
in Nota ad Eadem.
mer. pag. 167.*

Basilii ep. ad
Apolli. Venetus
dicitur. Et dicitur
etiam. Non A-
gustus. Ciceronius
vixit. Non. Non
dicitur. Non
dicitur. Non
dicitur. Non
dicitur.

Dionysius in
Eccles. Can.

Leo in ep. ad
Ric. Nazio.